

Kirsti A. Korhonen

Suomen kielen
opiskelua HELPPO-
kesäkoulussa

Finnish language
studies in HELPPO
(=EASY) Summer
School

**Suomen kielen opiskelua
HELPPO-kesäkoulussa**

**Finnish language studies
in HELPPO (=EASY)
Summer School**

Kirsti A. Korhonen

© 2024 Kirsti A. Korhonen
Kustantaja: BoD • Books on Demand GmbH,
Helsinki, Suomi
Kirjapaino: Libri Plureos GmbH, Hampuri,
Saksa
ISBN: 978-952-80-8358-0

Suomen kielen opiskelua HELPPO-kesäkoulussa on viimeinen neljästä tietokirjasta. Yhdessä ne muodostavat HUOLI LASTEN OPPIMISESTA -kirjasarjan. Kaikkien kirjoittamieni kirjojen luomisprosessi on ollut mielenkiintoinen ja olen oppinut monia uusia asioita ja näkökulmia. Yksi periodi päättyy, kiitos.

I SEL-OHJELMAT JA NIIDEN KÄYTÖN TUTKIMUS KOULUISSA RESEARCH ON SEL-PROGRAMS AND THEIR USE IN SCHOOLS

Kirja perustuu kirjoittajan omiin kokemuksiin ja siinä esitetään kriittinen näkökulma SEL-ohjelmien käytön tutkimukseen. Kenttävaiheen pituudet vaihtelevat ja tulokset ovat poikkeuksetta myönteisiä. Lapsia tutkittaessa muuttujia on paljon, joten on vaikea todeta, mikä on ohjelman vaikutusta ja mikä on normaalia kehitystä. Motivaatio on sidoksissa oppimiseen ja kasvaa, kun tekemiseen kiinnitetään huomiota. Kirjassa ehdotetaan laadukkaan lukemiseen pohjautuvan SEL-ohjelman käyttöönottoa yhden oppitunnin ajaksi viikossa. Ohjelman tehokas käyttö ei ole helppo tehtävä opettajalle, jonka tärkein tehtävä on aina ollut tietojen opettaminen. Kirjassa ehdotetaan myös koulun aloitusiän aikaistamista,

koulupäivien keston pidentämistä sekä korostetaan vuorovaikutuksen laadun merkitystä.

II ESTETIIKAN VIITEKEHYKSESSÄ VISUALISOINNISTA PIIRTÄMISEEN

Huolena on, etteivät lapset enää välttämättä opi katsomaan ja havainnoimaan arkipäiväisiä ympärillä olevia asioita. Havainnointi on tärkeää myös luku- ja kirjoitustaidon kehittymisen kannalta. Kirjassa lähestytään näitä teemoja aloittaen estetiikasta, joka tarjoaa aihepiireille laajan viitekehyksen. Pohditaan seuraavia kysymyksiä: Oppivatko lapset luontaisesti havainnoimaan ympäristöä vai pitäisikö katsomista opettaa systemaattisesti? Olisiko käytännöllisin tapa opettaa katsomista piirtämisen kautta? Voidaanko lisäksi esittää huoli lasten hienomotoriikan taitojen kehittymisen taantumisesta? Käsialakirjoituksessa opittiin katsomaan mallista, miten kirjaimet kirjoitetaan ja jokaiselle kehittyi omanlainen persoonallinen käsiala. Nykyisin käsialakirjoittaminen ei kuulu enää opetussuunnitelmaan. Kirjassa keskitytään enemmän piirtämiseen kuin visualisoimiseen ja suositellaan piirtämisen ottamista mukaan perusopetuksen kuvataiteen opetussuunnitelmaan.

III CONCERN ABOUT THE STATUS OF THE FINNISH LANGUAGE

Lukutaito on oppimisen perusta ja ajattelun kehittymisen edellytys. Kirjassa on neljä osaa. Osa 1. Lukeminen. Mielessä ja ääneen lukemisen historiaa, teorioita, tutkimuksia ja käytäntöjä. Osa 2. Luetun ymmärtäminen. Teorioita, kuullun ymmärtämisestä, lukustrategioiden käytöstä ja S2-oppilaiden luetun ymmärtämisen tukemisesta. Osa 3. Kirjoittaminen. Teorioita ja tutkimuksia kirjoittamisesta ja yhteenveto nykytilanteesta. Osa 4. Pohdintaa. Kirjan liitteinä ovat vapaaehtoistyössä 1 ½ vuoden aikana toteutetut tuntisuunnitelmat suomeksi ja englanniksi.

IV SUOMEN KIELEN OPISKELUA HELPPO-KESÄKOULUSSA FINNISH LANGUAGE STUDIES IN HELPPO (=EASY) SUMMER SCHOOL

Kirjassa esitellään erilaisia kesäkouluja Suomessa ja muualla sekä esitellään HELPPO-kesäkoulun toteutusmalli. Kaikki alkoi huolellisesta tavoitteiden asettelusta edeten kokeiluun ja arviointiin. Kirja tarjoaa liitteineen mallin kesäkoulun järjestäjän tueksi.

Suomen kielen opiskelua

HELPPO-kesäkoulussa

Sisällys	10
1 Aluksi	13
2 Taustaa	17
2.1 Puheen, kielen, ajattelun ja lukutaidon kehityksestä	18
2.2 Tavoitteena taitava lukeminen	21
2.3 Osatekijöitä	23
3 Kesäkoulut Suomessa ja muualla	36
3.1 Suomi	39
3.2 Eurooppa	43
3.3 Pohjois-Amerikka	44
3.3.1 Kanada	45
3.3.2 Yhdysvallat, New Mexico	46
4 HELPPO-kesäkoulu	48
4.1 Toteutus	48
4.1.1 Päätaavoite	48
4.1.2 Alataavoitteiden asettelusta	49
4.1.3 Ohjeita kesäkoulumallin kehittämiseen	52
4.1.4 Ajatuksia käytänteistä	57
4.1.5 Teemat	60
4.1.6 Alku-, väli- ja loppuarviointi	61
4.1.7 Kesäkoulun arviointia	63
4.2 Huomioita	66
4.3 Jatkokehitysideoita	72
5 Pohdintaa laajemmassa kehyksessä	73

5.1 Kielen kehityksestä 73

5.2 Kesäkoulusta 77

Lähteet 90

Liitteet 99

**Liite 1. Hyvät tavat Suomessa, Suomen
Vanhempainliitto ry. Suomeksi,
ruotsiksi ja englanniksi. 99**

**Liite 2. Näin autat Itämerta (Suora lainaus
Helsingin kaupunki -lehdestä) 101**

**Liite 3. Kielitaidon taitotasokuvaukset
(Helsingin yliopisto,
avoin yliopisto) 102**

**Liite 4. Miten annan ja vastaanotan
palautetta? 108**

**Liite 5. HELPPO-kesäkoulumalliluonnos
viikoittaisine teemoineen 119**

Liite 6. Käsiteltyjen teemojen sisällöt 121

Liite 7. Ohjeet kirjan tekoa varten 138

1 Aluksi

Kiinnostukseni kesäkouluun alkoi 1980-luvulla, kun olin opettajaopiskelijana kesätöissä ohjaamassa lasten liikuntakouluja ja toimin uimakoulun opettajana. Pohdin, olisinko voinut liikunnan ohella järjestää jotain muuta opiskelua. Vasta nyt neljä vuosikymmentä myöhemmin ryhdyin toimeen ja järjestin kesäkoulun, jossa opiskeltiin suomen kieltä. Oli noussut huoli suomen kielen asemasta muuttuvassa maailmassa. Mietin myös lasta, joka leikkii yksin kesäkuussa hiljaisella pihalla.

Koska asumme Suomessa, ajattelen luonnollisesti, että kommunikointi tehdään suomen kielellä. On toki luontevaa oppia myös muita kieliä kukin omien mielenkiinnon kohteiden mukaan. Lapsi

oppii äidinkielen vanhemmiltaan vuorovaikutuksessa – puhutaan, keskustellaan ja luetaan yhdessä. YK:n lapsen oikeuksien julistuksessa on neljä periaatetta: syrjimättömyys, lapsen edun huomioiminen, oikeus elämään ja kehittymiseen sekä lapsen näkemysten kunnioittaminen. Miten tärkeää olisikaan, että lapsilla olisi yhteinen kieli, mitä puhua.

Unesco on määritellyt lukutaidon seuraavasti: Lukutaito tarkoittaa sitä, miten ihmiset käyttävät sitä kommunikaatio- ja ilmaisuvälineenä erilaisten medioiden kautta. Lukutaito on monipuolista ja sitä harjoitetaan tietyissä yhteyksissä tiettyä tarkoitusta varten ja tiettyjä kieliä käyttäen. Lukutaito käsittää jatkuvaa oppimista ja sitä voidaan mitata eri tasoilla. Vähäpassi (1987) toteaa, ettei suomen kielessä ole sekä luku- että kirjoitustaidon omaksumisen ja hallinnan kattavaa sanaa. Suomen kielessä on käytetty sanaa funktionaalinen eli toimiva luku- ja kirjoitustaito. Sen avulla ihminen kykenee selviytymään yhteiskunnassa. Englannin kielen sanan ”literacy” määrittely käsittää laajimmillaan sekä yhteisön että sen kulttuurin merkityksen oivaltamisen.

Kieli on tärkeä osa kommunikaatiota. Ensimmäisten elinvuosien aikana luodaan

edellytykset rikkaalle kielen kehitykselle ja hyvälle vuorovaikutustaidoille. Kieliyhteisön jäsenyyteen kasvetaan. Kieli on puhuttua, kirjoitettua, kuvallista tai viitottua sekä lisäksi nonverbaalinen kommunikaatio eli ilmeet, eleet ja äänenpainot ovat iso osa kielestä. Kieli sitoo yhteen menneen ja tulevan, koska voimme puhua menneestä ja samalla ajatella tulevaa. (Korpilahti, Pihlaja & Lindevall 2022.)

Kokemukseni kesällä 2024 järjestetystä kesäkoulusta olivat myönteisiä, joten päätin kirjoittaa kokemuksistani kirjan. Sen myötä haluan antaa kokeiluun osallistuneille oppilaille kirjan tekemisen mallin ja toivon, että esimerkkini innostaisi muitakin vapaaehtoisia kesäkoulun järjestäjiksi ja toiminnan kehittämiseen. Kiitän lämpimästi HELPPO-kesäkouluun osallistuneita yhteistyöstä. Jatkossa nimitän itseäni ”kesäopeksi”.

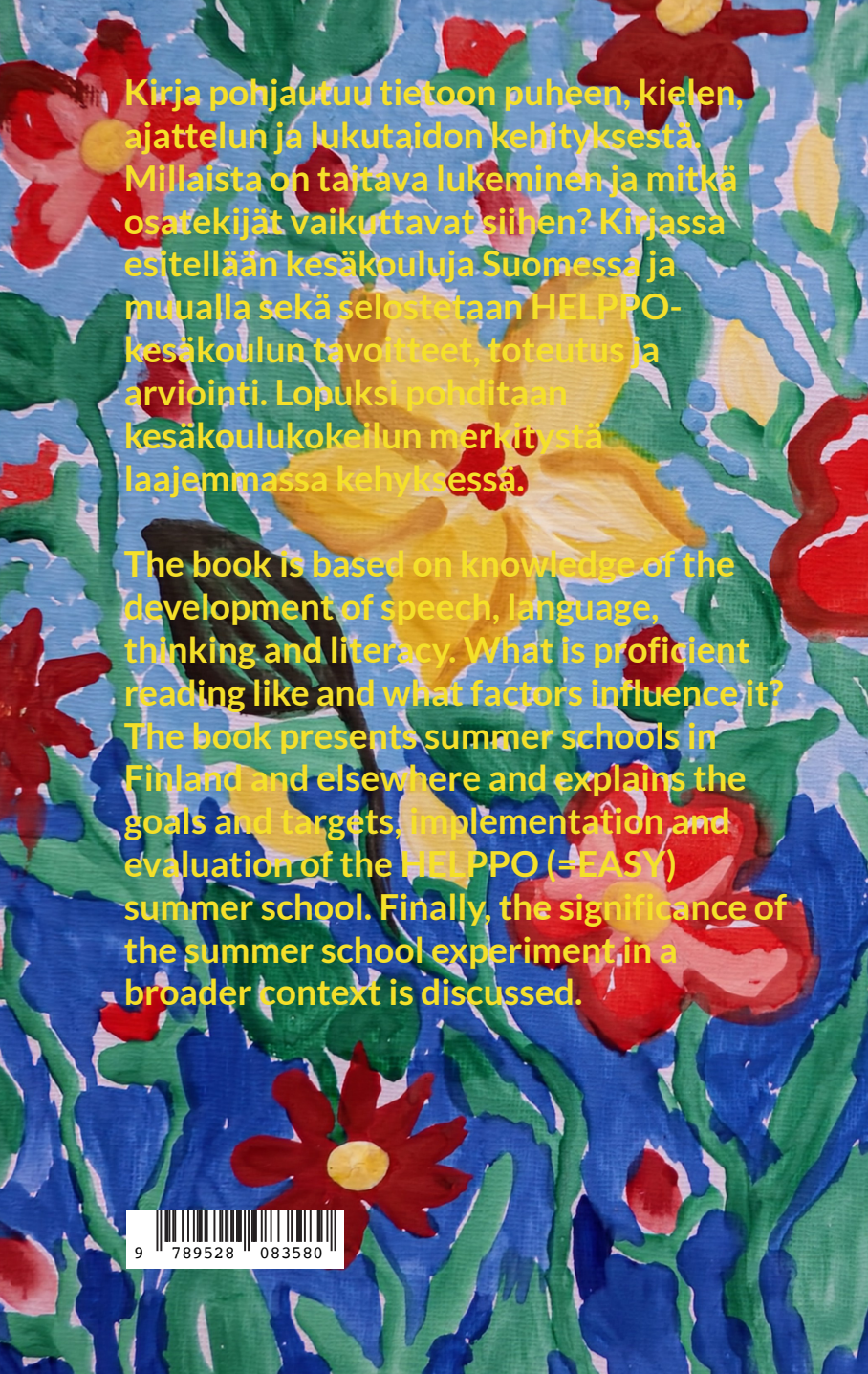
Maailmalla kesäkoulujen kirjo on laajaa. Aiemmin keväällä huomasin, että Yhdysvalloissa New Mexicon osavaltiossa haettiin ohjaajia kesäkouluun. Ilmoituksessa mainittiin, että opetusta tultaisiin antamaan päivittäin neljän tunnin ajan. Hakijan tuli olla pätevä opettaja ja omata työkokemusta. Opetusryhmän koko olisi 25 ja pidettävien oppituntien tulisi olla innostavia ja

interaktiivisia. Pitäisi järjestää perinteisten tehtävien ohella ryhmärakentamispelejä, taidetta, askartelua, ulkoilua ja ulkopelejä. Hakijalta vaadittiin taitoa pitää hyvää ilmapiiriä, omata hyviä yhteistyötaitoja sekä kykyä ottaa huomioon oppilaiden turvallisuus. Ennen kesäkoulua pitäisi osallistua yhteiseen harjoitteluun sekä kesäkoulun jälkeen pidettäviin tiedotustilaisuuksiin. Yhdysvalloissa ja Kanadassa tarjonta on monipuolista, joten keskityn vain muutamaankin esimerkkiin.

Idea HELPPO-kesäkoulusta syntyi varsin helposti. Ajatus järjestää ns. matalan kynnyksen kesäkoulua eli sellaista kesätoimintaa, mikä olisi kaikille osapuolille mahdollisimman helppoa toteuttaa, eikä edes tuntuisi koulunkäynniltä.

Kirjassa esittelen ohjelman tavoitteita, kartoitan erilaisia kesäkoulumalleja Suomessa ja muualla sekä kirjoitan, miten HELPPO-kesäkoulu toteutettiin. Lopuksi pohdin asiaa laajemmassa viitekehyksessä. Liitteisiin olen koonnut asiakirjoja kesäkoulun järjestäjän tueksi.

Kaikkien kirjoittamieni kirjojen luomisprosessin keskellä olen oppinut uutta, eikä tämäkään kirja tehnyt siinä poikkeusta.

Kirja pohjautuu tietoon puheen, kielen, ajattelun ja lukutaidon kehityksestä. Millaista on taitava lukeminen ja mitkä osatekijät vaikuttavat siihen? Kirjassa esitellään kesäkouluja Suomessa ja muualla sekä selostetaan HELPPO-kesäkoulun tavoitteet, toteutus ja arviointi. Lopuksi pohditaan kesäkoulukokeilun merkitystä laajemmassa kehityksessä.

The book is based on knowledge of the development of speech, language, thinking and literacy. What is proficient reading like and what factors influence it? The book presents summer schools in Finland and elsewhere and explains the goals and targets, implementation and evaluation of the HELPPO (=EASY) summer school. Finally, the significance of the summer school experiment in a broader context is discussed.

